

ARCHAICKÉ PRVKY V LIDOVÉM ODĚVU Z OBLASTI MORAVSKÝCH KOPANIC

TERÉZIA GABRHELOVÁ

Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity

ABSTRACT: The study deals with archaic elements in folk costumes from the area of Moravské Kopanice that have so far been overlooked or disregarded. The research attempts to explain how certain elements from the Middle Ages or even the antiquity managed to stay unchanged up to the present day. The text first mentions iconographic and written sources that help to reconstruct the image of period costumes from this area, which allows the comparison to the folk costumes preserved today. Furthermore, attention is paid to simple textile techniques, to the cut of individual parts of clothing as well as to the embroidery itself, pointing out their antiquity.

KEY WORDS: Moravské Kopanice - archaic elements - folk costume - traditional clothing - traditional textile techniques - cut of clothing parts - decoration techniques

Lidový oděv z oblasti Moravských Kopanic¹ si zachoval některé archaické² prvky z období středověku, dokonce i starověku až do současné doby. Petra Mertová uvádí, že „[...] v oděvní kultuře je možné vysledovat mnoho prvků či výzdobných detailů, které vychází ze starověkých či středověkých názorů na ideál krásy, mravních postojů i ze sociálního statutu nositele a které můžeme označit slovem archaický.“ (MERTO VÁ 2011, 55). V čem můžeme spatřovat archaičnost kopaničářského lidového oděvu? Na tuto otázku se pokusím odpovědět v následujícím článku, který vznikl na základě terénních výzkumů prováděných v letech 2007–2012.³

Moravské Kopanice jsou oblastí na pomezí Moravy a Slovenska. Celé území je z východní strany uzavřeno státní hranicí, z ostatních světových stran je chráněno hřebenem Bílých Karpat, takže je otevřeno svými průsmyky na Slovensko, což mělo vliv mimo jiné i na podobu lidového oděvu. Moravské Kopanice tvoří pět obcí – Starý Hrozenkov, Žitková, Vápenice, Vyškovec a Lopeník. Kopaničářský lidový oděv se nosil ve všech zmiňovaných obcích s výjimkou Lopeníku, kde ho oblékali lidé jen v části nazývané *Pod Pavlovú lúku*.⁴ Přestože byla tato oblast velmi nepřístupná, zdejší lidový oděv byl natolik odlišný od celé Moravy, že si získal oblibu u mnohých badatelů, kteří jevíli zájem o jeho zaznamenání a studium. Josef Klvaňa např. označil lidový oděv z této oblasti za velmi starožitný, který má ráz uhersko-slovenský (KLVAŇA 1918, 206–211), Josef Beneš uvedl, že kopaničářský kroj připomíná svojí sestavou valašský, ale jasně se od něho odlišuje. Nejvíce podobností jeví se slovenským tradičním oděvem (BENEŠ 1953, 32).

Ačkoliv víme, že lidový oděv se neustále vyvíjel a přetvářel v důsledku mnoha faktorů (biologických, přírodního prostředí, historických událostí, oděv ovlivňovalo i zaměstnání a práce, společenská a třídní příslušnost, náboženská příslušnost, styk s historickou módou a s cizinou atd.),⁵ v oblasti Moravských Kopanic zůstal i několik stovek let skoro nezměněn. Bylo to zapříčiněno způsobem života zdejších obyvatel,⁶ ale také odlehlostí a izolovaností této oblasti. Lidé si jednotlivé oděvní součástky, textilní a výzdobné techniky, kterými byl oděv zhotovován a vyzdoben, předávali po mnoho generací. Samozřejmě docházelo i k drob-